

Sygn. akt I ACa 389/12

Sygn. akt I ACa 389/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2012 roku

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

Sędzia SA Marzena Konsek - Bitkowska

Sędzia SO (del.) Paweł Pyzio

Protokolant apl. sędz. Karolina Wiśniewska

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2012 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W.

przeciwko H. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 grudnia 2011 roku

sygn. akt I C 356/10

I. oddala apelację;

II. zasądza od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. na rzecz H. S. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 389/12

UZASADNIENIE

W dwóch sprawach połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. pozwała H. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Zakład Rolniczo - (...) z siedzibą w Ś. o zapłatę kwot: 1.602.532,81 zł i 5.662.345,16 zł z ustawowymi odsetkami. W obu tych sprawach Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakazy zapłaty uwzględniające powództwo. Po rozpoznaniu zarzutów pozwanego, wyrokiem z 19 grudnia 2011 r. Sąd uchylił oba nakazy zapłaty z 26 stycznia 2010 r., sygn. akt I Nc 19/10 i I Nc 15/10, jednocześnie oddalając powództwo o zapłatę kwoty 1.602.532,81 zł z odsetkami oraz o zapłatę kwoty 5.662.345,16 zł z odsetkami. Nadto zasądził od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów procesu.

Rozstrzygnięcie to zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych:

W dniu 8 maja 2006 r. pomiędzy powodem Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. a pozwanym H. S. reprezentowanym przez działającą na podstawie pełnomocnictwa E. N., prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Zakład Rolniczo - (...) z siedzibą w Ś. zwarta została w formie pisemnej umowa nr (...). Jak stwierdzono w jej § 1, umowa określała warunki i tryb udzielania przez Agencję pomocy finansowej w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na zbieraniu zwłok zwierzęcych bydła, kóz i świń do najbliższego zakładu przetwarzającego kategorii 1 lub 2 z listy zakładów wskazanych przez Główny Inspektorat Weterynarii do przerabiania materiałów kategorii 1 lub kategorii 2 jak również przetwarzaniu na mączkę zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń, a także transporcie wytworzonej mączki zakładu przetwarzającego do zakładu termicznego potworzenia mączki.

Zgodnie z § 10 ust. 1 umowy, prawnym zabezpieczeniem wykonania przez pozwanego zobowiązań określonych w umowie jest weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową. Przedmiotowa umowa została podpisana przez E. N.. W dniu 8 maja 2006 r. wypełniono weksel in blanco bez protestu, do którego została dołączona deklaracja wekslowa. Dokumenty te były opatrzone datą 8 maja 2006 r. i podpisane przez E. N., widniała na nich pieczęć Zakładu Rolniczo - (...). W dniu 20 października 2009 r. powód skierował do pozwanego ostateczne wezwanie do zapłaty sumy wekslowej. Wezwanie zostało doręczone pozwanemu w dniu 26 października 2010 r.

Dnia 11 maja 2005 r. pomiędzy Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. a H. S. reprezentowanym przez działającą na podstawie pełnomocnictwa E. N., prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Zakład Rolniczo - (...) z siedzibą w Ś. zwarta została umowa nr (...). Przedmiot umowy, wskazany w § 1, był analogiczny jak w umowie opisanej wyżej. Zgodnie z § 10 ust. 1 umowy prawnym zabezpieczeniem wykonania przez pozwanego zobowiązań określonych w umowie jest weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową. Także ta umowa została podpisana przez E. N.. W dniu 13 czerwca 2005 r. wypełniono weksel in blanco oraz deklarację wekslową. Dokumenty te były opatrzone datą 13 czerwca 2005 r. i podpisane przez E. N., widniała na nich pieczęć Zakładu Rolniczo - (...). W dniu 20 października 2009 r. powód skierował do pozwanego ostateczne wezwanie do zapłaty sumy wekslowej. Wezwanie zostało doręczone pozwanemu w dniu 26 października 2010 r.

W dniach od 29 stycznia do 17 kwietnia 2009 r. u pozwanego została przeprowadzona kontrola, w wyniku której ustalono, że pozwany posiada właściwe udokumentowanie zakresu wykonywanej działalności według poszczególnych schematów, tj. w zakresie zebranych i przetransportowanych zwłok zwierzęcych posiada dokumenty, w których wskazano nazwisko, adres właściciela, gatunek, wagę padłego zwierzęcia, w zakresie przerobionego surowca, pozwany posiadał zgłoszenie do właściwego terytorialnie Powiatowego Lekarza Weterynarii przyjęcia do zakładu padłych sztuk zwierząt, natomiast w zakresie przewiezionej ilości mączki pozwany posiada zestawienie wysłanych partii mączki oraz pokwitowania odbioru przez zakład termicznego przetworzenia. Z tytułu pomocy finansowej pobranej za 2006 r. pozwany był zobowiązany zwrócić kwotę w wysokości 1.364.936,20 złotych. Pozwany z tytułu nabranej dopłaty przelał na rachunek powodowej Agencji wraz z odsetkami kwoty: 94.715,11 zł w dniu 31 lipca 2007 r., 251.157,92 zł w dniu 4 października 2007 r., 184.902,23 zł w dniu 12 października 2007 r., 22.373,05 zł w dniu 8 stycznia 2008 r., 205.135,82 zł w dniu 5 lutego 2008 r., 223.169,84 zł w dniu 21 kwietnia 2008 r., 183.485,32 zł w dniu 23 maja 2008 r. oraz 185.193,07 zł w dniu 19 czerwca 2008 r. W dniu 15 lipca 2008 r. pozwany złożył korekty wniosków za miesiące styczeń - czerwiec i sierpień - listopad 2006 r., w wyniku której miał zwrócić kwotę 158.532,49zł. Wskazaną kwotę pozwany przekazał na rachunek powodowej Agencji.

W dniach 11 i 31 sierpnia 2009 r. Agencja wezwała pozwanego, powołując się na treść § 8 lit b i c umowy, do zwrotu kwoty pomocy finansowej, pomniejszonej o zwróconą już pomoc, przekazanej przez Agencję w związku z realizacją umowy, w kwocie 4.201.555,59 zł wraz z odsetkami jak za zaległości podatkowe liczonymi od dnia przekazania przez Agencję pomocy finansowej pozwanemu do dnia dokonania zwrotu. Odsetki te na dzień 11 sierpnia 2009 r. wynosiły 1.499.253,11 zł. Pozwany zapłacił na rzecz Agencji kwotę 440.115,91 zł, z czego za rok 2005 kwotę 306.850,85zł, natomiast za rok 2006 kwotę 133 256,06 zł.

Sąd Okręgowy rozstrzygał spór przede wszystkim na płaszczyźnie prawa wekslowego. Zaznaczył, że zobligowany był odnieść się tylko i wyłącznie do zarzutów podniesionych przez pozwanego, stosowanie do treści art. 493 § 1 i art. 495 §

2 k.p.c. Niemniej, miał też obowiązek zbadać z urzędu, czy dokument dołączony do pozwu spełnia warunki określone w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (Dz. U. z 1936 roku, Nr 37, poz. 282 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 8 prawa wekslowego, kto podpisał weksel jako przedstawiciel innej osoby, nie będąc umocowanym do działania w jej imieniu, odpowiada sam wekslowo, a jeżeli zapłacił, ma takie same prawa, jakie by miała osoba, której jest rzekomo przedstawicielem. Zasady te stosuje się również do przedstawiciela, który przekroczył granice swego umocowania. Wskazany przepis przesądza o możliwości dokonania czynności wekslowych przez przedstawiciela, co potwierdza w tym zakresie regulacje przepisu art. 95 § 1 k.c.

Skuteczne zaciągnięcie zobowiązania wekslowego jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu i nie jest wystarczające pełnomocnictwo ogólne, koniecznym jest udzielenie pełnomocnictwa rodzajowego lub szczególnego. Ze względu na wymaganą formę pisemną czynności wekslowych pełnomocnictwo do ich dokonania musi być udzielone na piśmie (art. 99 § 1 k.c.). Przedstawiciel na wekslu zawsze powinien podpisać się własnym nazwiskiem. Zgodnie ze orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1928 r. sygn. akt Rw 2483/27, jeżeli ktoś podpisuje weksel w cudzym imieniu, to nie może umieszczać bez dodatku imienia i nazwiska zastąpionej osoby, ale musi umieścić swój własny podpis z wyrażeniem stosunku pełnomocnictwa lub zastępstwa do zastąpionej osoby (opubl. lex 4347). Przy podpisie musi znaleźć się wzmianka wyraźnie wskazująca na działanie w cudzym imieniu, chyba że z treści weksla w oczywisty sposób wynika charakter działania sygnatariusza (por. orzeczenie SN z dnia 19 września 1929 r., III Rw. 508/29).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy Sąd Okręgowy stwierdził, że brak jest pełnomocnictwa szczegółowego, które umożliwiłoby E. N. podpisanie weksla w charakterze osoby upoważnionej przez wystawcę. Analiza weksla i deklaracji wekslowej wskazuje, iż widnieją tam podpisy E. N. oraz pieczęć Zakładu Rolniczo - (...). Brak jest wzmianki wskazującej, iż osoba podpisująca weksel działała w imieniu oraz na rzecz pozwanego H. S. jako jego pełnomocnik. Wprawdzie nie jest koniecznym zamieszczanie na wekslu zwrotu, że podpisujący złożył podpis jako pełnomocnik, ale w sytuacji, gdy wynika to bezsprzecznie z treści weksla. Tymczasem ani z weksla ani też z deklaracji wekslowej nie wynika by E. N. była pełnomocnikiem pozwanego. Sam podpis pod pieczęcią nie może wskazywać na istnienie stosunku pełnomocnictwa pomiędzy pozwanym a składającą podpis. Zauważyć też należy, iż na deklaracji wekslowej nie zaznaczono w miejscu na podpis wystawcy, czy jest to sam wystawca, czy też osoba upoważniona do jego reprezentowania. Wystawcą weksla mógł być tylko pozwany H. S. lub skutecznie upoważniony pełnomocnik.

Powód jako profesjonalista powinien dochować należytej staranności przy zawieraniu umów i wypełnianiu weksli. Uznanie skuteczności zarzutu pozwanego nieprawidłowego wypełnienia weksla i nie powstania zobowiązania wekslowego, skutkowało uchynieniem nakazu zapłaty na podstawie art. 496 k.p.c. i oddaleniem powództwa.

Ze względu na potrzebę kompleksowego odniesienia się do zarzutów od nakazu zapłaty Sąd rozważał także zasadność roszczenia na gruncie stosunku podstawowego. Oceniał, że nie było podstaw do zastosowania § 8 lit b i c umów, zgodnie z którym podmiot traci prawo do pomocy finansowej, a przekazaną już pomoc finansową zobowiązuje się zwrócić Agencji w całości, jeśli wystąpi brak udokumentowania kosztów działalności lub niezgodność pomiędzy zakresem rzeczowym zawartym we wniosku o wypłatę pomocy finansowej, a rzeczywistym wykonaniem działalności zakresu działalności. Kontrole Urzędu Kontroli Skarbowej w P. opierały się na dokumentacji przedstawiona przez pozwanego, co ma odzwierciedlenie w protokole pokontrolnym. Pozwany nie naruszył umów również w zakresie § 8 lit, co także potwierdziły rezultaty kontroli organów kontroli skarbowej. Z treści protokołów wynika, że „wnioskodawca posiada właściwie udokumentowane zakresu wykonywanej działalności według poszczególnych schematów: (...)”.

Sporne umowy zostały zawarte pod rządami rozporządzenia z dnia z dnia 30 stycznia 1996 r. w sprawie szczegółowych kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji, (Dz. U. z 1996 r., nr 16, poz. 82), które zostało uchylone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2007 r. Zgodnie z § 13 ust. 1 wskazanego aktu sprawy dotyczące udzielania pomocy w zakresie określonym w rozporządzeniu wszczęte na podstawie dotychczasowych przepisów i niezakończone przed dniem wejścia w życie rozporządzenia są rozpatrywane zgodnie z jego przepisami. Stosownie do § 12 ust. 1 i 2, pomoc, o której mowa w § 1 pkt 4, polega

na finansowaniu lub dofinansowaniu, ponoszonych przez producenta rolnego prowadzącego gospodarstwo rolne będące małym lub średnim przedsiębiorstwem w rozumieniu przepisów załącznika nr 1 do rozporządzenia nr 70/2001, kosztów zbioru, transportu i unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie, prowadzonych przez zakłady przetwórcze oraz spalarnie zwłok padłych zwierząt w rozumieniu przepisów rozporządzenia (WE) nr 1774/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 października 2002 r. ustanawiającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. WE L 273 z 10.10.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 37, str. 92, z późn. zm.). Pomoc, o której mowa w § 1 pkt 4, jest udzielana na podstawie umowy zawartej przez Agencję z zakładami przetwórczymi lub spalarniami zwłok padłych zwierząt, które nie wprowadzają do obrotu produktów przetworzonych z zebranych padłych zwierząt, o których mowa w ust. 1 (Dz.U. 2007r. Nr 77, poz. 514). Pomoc w zakresie wskazanym w umowach nie została zakończona przed dniem wejścia w życie rozporządzenia z dnia 26 kwietnia 2007 r. z uwagi na to, iż także to rozporządzenie utraciło swoją moc prawną z dniem 1 stycznia 2010 r. na mocy § 18 rozporządzenia z dnia z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U z 2009 r., nr 22, poz. 121). Przepis § 16 ust. 1 stanowi, że umowy dotyczące finansowania lub dofinansowania kosztów zbioru, transportu lub unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie, zawarte przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, wygasają z dniem zawarcia umów określonych w § 14 ust. 3, nie później jednak niż z dniem 31 marca 2009 r. W świetle powyższego zasadnym jest stanowisko pozwanego dotyczące wygaśnięcia zobowiązań wynikających z umów zawartych z powodową Agencją.

W ostatniej kolejności Sąd ocenił roszczenie w płaszczyźnie zasad współżycia społecznego (art. 5 k.c.) i doszedł do wniosku, że w sytuacji gdy jedna ze stron umowy podejmuje działania kontrolne, po czym występuje na tej podstawie z powództwem po prawie pięciu latach po zawarciu umowy i zrealizowaniu jej celów, a także w świetle wyników kontrolnych, można mówić o nadużyciu prawa ze strony powoda. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.).

Powód wniósł apelację, skarżąc wyrok w całości. Zarzucił naruszenie:

- art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy przeprowadzonych dowodów mogących mieć istotne znaczenie oraz poprzez wydanie orzeczenia bez przejścia na płaszczyznę podstawowego stosunku cywilnoprawnego,

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez rozważenie materiału dowodowego zebranego w sprawie wybiórczo i pobieżnie, niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego oraz niedokonanie oceny wiarygodności i mocy dowodów i sformułowanie na podstawie niepełnego materiału błędnego wniosku prowadzącego do uznania, że pomiędzy powodem a pozwanym nie istnieje zobowiązanie wekslowe oraz że podpisana na wekslach oraz deklaracjach wekslowych E. N. nie miała umocowania do zaciągania w imieniu pozwanego zobowiązań wekslowych,

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w treści uzasadnienia wyroku ustalonych faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej

- art. 496 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy jedynie na płaszczyźnie prawa wekslowego z pominięciem podstawowego stosunku cywilnoprawnego łączącego strony niniejszego postępowania,

- art. 8 w zw. z art. 10 prawa wekslowego poprzez uznanie, że treść spornych weksli uniemożliwia uznanie, że podpisana na nich osoba działała w imieniu pozwanego, co w konsekwencji doprowadziło do uznania nieistnienia zobowiązania wekslowego,

- art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i nieuwzględnienie, że zawierając umowy powód i pozwany ustalili, że pozwany zobowiązał się również do udokumentowania kosztów realizowanej w związku z umową

działalności w sposób rzetelny, jednoznaczny i odnoszący się specyficznie, w sposób wyodrębniony do działalności finansowanej na mocy tej umowy,

- art. 355 § 1 i 2 k.c. przez jego niezastosowanie,

- § 23c rozporządzenia Rady Ministrów, z dnia 30 stycznia 1996 r. w sprawie szczegółowych kierunków działań (...) oraz sposobów ich realizacji (Dz. U. Nr 16, poz. 82, ze zm.) w zw. § 13 i 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji (Dz. U. , Nr 77, poz. 514 ze zm.) oraz § 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań (...) (Dz. U. Nr 22, poz. 121 ze zm.) poprzez m.in. uznanie, że na podstawie ww. przepisów umowy dotyczące finansowania lub dofinansowania kosztów zbioru, transportu lub unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie wygasły z mocy prawa,

- art. 5 k.c. poprzez m.in. uznanie, że powód naruszył zasady współzycia społecznego występując z powództwem powołując się na stwierdzone uchybienia w realizowaniu umów przez pozwanego.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez utrzymanie obu nakazów zapłaty w mocy lub zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda żądanych należności wraz z kosztami procesu za obie instancje, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Nawiązując do zarzutów naruszenia art. 8 w zw. z art. 101 prawa wekslowego oraz art. 233 § 1 k.p.c. powód wywodzi, że Sąd w sposób nieuprawniony pominął pełnomocnictwo udzielone E. N. jak również fakt, że na przedmiotowych wekslach znalazły się pieczęcie Zakład Rolniczo - (...) i zarazem podpisy E. N., co winno przemawiać za przyjęciem, że nie działała ona w imieniu własnym, lecz jako pełnomocnik powoda. Za taką konstatacją świadczy zdaniem powoda dodatkowo stanowisko pozwanego wyrażane w procesie, potwierdzające istnienie upoważnienia E. N. do zaciągania w imieniu pozwanego zobowiązań wekslowych.

Powyższa argumentacja nie przekonuje, gdyż niedostatecznie uwzględniła specyfikę odpowiedzialności wekslowej, wyłączającej możliwość dokonywania wykładni weksła z uwzględnieniem okoliczności wprost z niego nie wynikających. Dobrze obrazuje tę problematykę przytoczony w odpowiedzi na apelację, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 kwietnia 2008 r., I ACa 235/08, LEX nr 466417) „Nie jest dopuszczalne, ustalenie wystawcy weksła na podstawie okoliczności „pozatekstowych”, np. w oparciu o rzeczywistą wolę kontrahentów, czy też ich nawet oczywistą świadomość co do tego, w jakim charakterze występują osoby podpisujące się na wekslu. Wykładnia weksła dopuszczalna jest bowiem jedynie w granicach jego tekstu.” Stanowisko takie trzeba uznać za ugruntowane w orzecznictwie. Zostało ostatnio wyrażone także przez Sąd Najwyższy, w wyroku z dnia 18 stycznia 2012 r., II CSK 296/11 (OSNC 2012/6/80) „1. Usunięcie braków formalnych weksła w drodze wykładni nie jest wykluczone, jednakże, z uwagi na szczególnie rygorystyczny charakter odpowiedzialności wekslowej i formalizm prawa wekslowego uzasadniony koniecznością zapewnienia szybkiego i bezpiecznego obrotu weksłami, zakres wykładni weksła jest znacznie zawężony i ogranicza się do wykładni obiektywnej, dokonywanej wyłącznie na podstawie tekstu weksła. 2. Dokonana w oparciu o tekst weksła wykładnia może zmierzać do uściślenia znaczenia poszczególnych zwrotów, usunięcia oczywistych pomyłek oraz błędów językowych, gramatycznych itp. 3. Trzeba odrzucić możliwość odwołania się w procesie wykładni do rzeczywistej woli podmiotów zobowiązania wekslowego, a więc do okoliczności nie wynikających z tekstu weksła z uwagi na formalny charakter tego zobowiązania. Jest ono bowiem ucieleśnione w dokumencie jakim jest weksel, nie

istnieje poza jego treścią i nie traci swojego abstrakcyjnego charakteru tylko dlatego, że weksel nie został puszczoney w obieg.”

Obszerne przytoczenie powyższych judykatów wynika z faktu, że wrazone w nich poglądy mają wprost zastosowanie do przedmiotowego stanu faktycznego, przy czym Sąd rozpoznający apelację w pełni je podziela. W tym kontekście trzeba stwierdzić, że posłużenie się na obu wekslach pieczętą firmą pod jaką osoba fizyczna (pозwany) prowadzi działalność gospodarczą, nie miało istotnego znaczenia, tym bardziej, że nazwa ta nie obejmuje imienia i nazwiska przedsiębiorcy. Dopiero wykorzystanie wiedzy pozatekstowej prowadzi do zidentyfikowania widniejącego na pieczęcie przedsiębiorstwa z konkretną osobą, a skorzystanie z takiej wiedzy, jak to wyżej zaznaczono, nie jest dopuszczalne. Pozostaje zatem tylko imię i nazwisko E. N. jako spełniające wymóg z art. 101 pkt 7 prawa wekslowego, ale bez wyrażonego przy podpisie stosunku przedstawicielstwa. Podpis ten nie daje podstaw do stwierdzenia, że zobowiązanie wekslowe zaciągnął pozwany H. S..

Nawet jeśliby teoretycznie przyjąć, że na pieczęcie widniało imię i nazwisko przedsiębiorcy, to i tak nie dałoby się na podstawie treści weksła powiązać go stosunkiem pełnomocnictwa z osobą która złożyła podpis, z braku jakiegokolwiek wzmianki o działaniu E. N. w takim charakterze (np. „z up.”). Wykładnia, która mogłaby doprowadzić do takiego wniosku, zakłada spekulację myślową wykraczającą poza „uściślenia znaczenia poszczególnych zwrotów, usunięcia oczywistych pomyłek oraz błędów językowych, gramatycznych itp.”

Oba pozwy w połączonych sprawach opierają się na wekslu. Powód wskazał wprawdzie, że wierzytelność wekslowa ma związek z zawarciem między stronami umowy (odpowiednio: z 8 maja 2006r. i z 11 maja 2006 r.), ale wątku tego nie rozwinął, poprzestając tylko na ogólnej informacji o wypełnieniu weksła wystawionego na zabezpieczenie oznaczonej umowy, w istocie nie wykraczając poza treść deklaracji wekslowej. Tak zdawkowe stwierdzenie, bez przedstawienia jakichkolwiek wyliczeń dochodzonych należności a nawet uściślenia o jakiego rodzaju zobowiązania chodzi i z jakich postanowień umownych są one wywodzone, nie można uznać za powiązanie wierzytelności wekslowej z faktami dotyczącymi stosunku podstawowego, co powinno nastąpić już na etapie pozwu, bowiem w przypadku skutecznego podniesienia przez pozwanego zarzutów podważających jedynie ważność zobowiązania wekslowego, wystąpienie z roszczeniem wynikającym ze stosunku podstawowego jest spóźnione w świetle art. 495 § 2 zdanie 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r., I CSK 386/10, LEX nr 846038).

Jeśliby jednak w tych okolicznościach, zważywszy na podniesienie przez pozwanego także (w drugiej kolejności) zarzutów z zakresu stosunku podstawowego, uznać za dopuszczalne wystąpienie przez powoda z roszczeniem opartym na umowie, to sformułowanie takiego roszczenia wraz z uzasadnieniem, popartego stosownymi dowodami, winno nastąpić nie później niż w terminie w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu pisma pozwanego zawierającego zarzuty, przewidzianym w obowiązującym w tym przypadku art. 495 § 3 k.p.c. (uchylonym dopiero z dniem 3 maja 2012 r.), dlatego, że chodzi o nowe fakty i dowody.

Powód ani w piśmie procesowym złożonym w ciągu tygodnia od otrzymania odpisu zarzutów (k.1959 i n. oraz k. 923 i n. akt połączonych), ani później, nie sformułował roszczeń w sposób odpowiadający regułom wynikającym z art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. Pisma złożone w ustawowym terminie zawierają odniesienie się do wniosków dowodowych złożonych przez pozwanego i własne wnioski dowodowe powoda, jednak bez sformułowania merytorycznych podstaw żądania. Także w sygnalizowanych już w odpowiedziach na zarzuty, złożonych po tygodniowym terminie (a więc spóźnionych jeśli chodzi o powoływanie nowych faktów i dowodów) pismach procesowych, zabrakło takiego podstawowego elementu jak wskazanie podstawy faktycznej roszczenia, które zresztą nie zostało w ogóle wyartykułowane w nowym kontekście, tj. poza stosunkiem wekslowym (k.3163 i n. oraz 1286 i n. akt połączonych).

Powód przyjął nietrafne założenie, że pozwany ma obowiązek wykazać, iż nie jest dłużnikiem w zakresie kwot na jakie zostały wypełnione weksle i ograniczył się do polemiki z zarzutami, wrywkowo jedynie przedstawiając swe racje, bez ich jasnej, rzetelnej prezentacji, uwzględniającej wyliczenie roszczenia. Takie założenie i w konsekwencji zaniechanie obowiązków procesowych strony powodowej nie może się ostać, skoro trafne okazały się zarzuty formalne, a więc w ogóle nie powstało po stronie pozwanego zobowiązanie wekslowe (zobowiązanie wekslowe powstaje przez podpisanie

weksla – por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 1982 r., I CR 205/82, M.Prawn. 1993/3/88). To z kolei oznacza, że roszczenie oparte na stosunku podstawowym powinno być zgłoszone i uzasadnione w taki sam sposób, jak każde inne żądanie zapłaty nie mające oparcie w zobowiązaniu wekslowym. Sąd nie ma obowiązku działać w tym zakresie z urzędu, wręcz działanie takie naruszałoby art. 321 § 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 października 2000 r., V CKN 136/00, OSNC 2001/6/98 i z dnia 9 stycznia 2004 r., IV CK 331/02, LEX nr 599559). Na powódzie też spoczywał ciężar zgłoszenia konkretnych twierdzeń z których wywodzi skutki prawne a dopiero w dalszej kolejności, stosownych dowodów, zgodnie z regułą mającą umocowanie w art. 6 k.c. i 232 k.p.c. Nie można zaaprobować przedstawiania dowodów bez uprzedniego sformułowania podstawy faktycznej roszczenia, co miało miejsce w tej sprawie.

Badanie szczegółowych kwestii wynikających ze stosunków prawnych jakie łączyły strony mimo niezgłoszenia żądania poza stosunkiem wekslowym nie mogłoby więc doprowadzić do uwzględnienia powództwa. Sąd Okręgowy poczynił wprawdzie pewne ustalenia, ale mają one dość przypadkowy charakter i oceny dokonane na ich podstawie (korzystne dla pozwanego), w szczególności dotyczące znaczenia wniosków pokontrolnych Urzędu Kontroli Skarbowej w P., są nie dostatecznie wszechstronne. Trzeba jednak pamiętać, że rozważania dotyczące umowy stron Sąd prowadził tylko ubocznie, odnosząc się wyłącznie do zarzutów od nakazu zapłaty, co zostało wyraźnie zaznaczone (k.3379). Niemniej, trzeba się zgodzić z ogólnym wnioskiem, iż powód nie udowodnił zasadności roszczenia o zapłatę, z tym jednak zastrzeżeniem, że przede wszystkim zaniechał przedstawienia jego podstawy faktycznej poza powołaniem się na weksel i sam fakt zawarcia umowy.

Sąd Okręgowy nie naruszył art. 496 k.p.c., gdyż rozstrzygnięcie ma jedną z postaci przewidzianych w tym przepisie. Nie uchybił też art. 328 § 2 k.p.c., ponieważ uzasadnienie zawiera wszystkie elementy wymagane tym przepisem w zakresie, w jakim wyjaśnia motywy rozstrzygnięcia. Te zaś nie wymagały sięgania do wykładni umowy ani stosowania przepisów, które doprowadziły Sąd do wniosku o wygaśnięciu umów z mocy prawa. Niekonsekwentnie też Sąd powołał jaką jedną z podstaw rozstrzygnięcia art. 5 k.c. Odnosząc się do zarzutu dotyczącego naruszenia tego przepisu można wszakże stwierdzić, że fakt dochodzenia roszczenia dopiero kilka lat po przeprowadzonej kontroli nie powinien być traktowany w kategoriach nadużycia prawa. Motywy orzeczenia mające uzasadniać stwierdzenie naruszenia zasad słuszności przez powoda nie zasługują na aprobatę, co jednak nie ma wpływu na ocenę rozstrzygnięcia, trafnego z innych, podanych wyżej przyczyn.

Z przedstawionych względów, stosując art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny oddalił apelację. Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art. 98 w zw. z art. 99 k.p.c., przy zastosowaniu minimalnej stawki wynagrodzenia radcy prawnego.